

Täysistunto

Tiistai 29.9.2020 klo 14.02—19.09

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esittävän taiteen edistämisestä sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 132/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 45 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. Asiassa käydään ministerin esittelypuheenvuoron jälkeen debatti.

Keskustelu

17.20 **Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistus on osa laajempaa uudistuspakettia, josta on jo viime vaalikaudella toteutettu museolain ja museoiden rahoitusjärjestelmän uudistus sekä esittävän taiteen vapaan kentän valtionavustusrahoituksen uudistus. Uudistuksen taustalla on hyvin perusteellinen valmistelu, jota on tehty tiiviissä vuorovaikutuksessa kentän kanssa, ja tästä lausun kaikille sidosryhmille lämpimän kiitoksen.

Tähän esittävän taiteen valtionosuuksia koskevaan osuuteen jäi kuitenkin viime vaalikauden valmistelussa vielä muutamia ongelmakohtia, joiden ratkaiseminen siirtyi tälle vaalikaudelle, ja näihin ongelmakohtiin on jatkettua valmistelussa löytynyt mielestäni nyt varsin hyvät ratkaisut, ja myös kentältä saatu palaute on ollut enimmäkseen myönteistä. Korostan, että yhteistyö sidosryhmien kanssa on tästä aiheesta jatkunut siis oikeastaan jo vuosien ajan.

Uudistuksen jatkovalmistelua on ohjannut eduskunnan vuoden 2019 talousarvion yhteydessä hyväksymä lausuma, jossa edellytettiin, että esittävän taiteen valtionosuusuudistuksen valmistelun pitää edetä laaja-alaisesti ja että valmistelun yhteydessä arvioidaan huolellisesti eri mallien vaikutukset esittävän taiteen rahoitukseen ja toiminnan kehitykseen ja turvataan kaikkineen uudistukselle riittävät resurssit. Tästä kaikesta tehtiin kirjaus myös maan hallituksen ohjelmaan.

Ja nyt käsillä on hallituksen esitys valmiina eduskunnan käsittelyyn. Siinä ehdotetaan siis säädettäväksi laki esittävän taiteen edistämisestä, joka korvaisi nykyisellään teatteri- ja orkesterilait. Lain nimike ja soveltamisala olisivat teatteri- ja orkesterilakia tietyllä tavalla yleisemmät siten, että ne kattaisivat kaikki esittävän taiteen muodot eikä VOS-järjestelmän piiriin pääsemistä olisi rajattu vain tiettyihin esittävän taiteen muotoihin. Nykyisen teatteri- ja orkesterilain soveltamisessa myös tanssiteatterit on katsottu teattereiksi, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

vuonna 2014 lain soveltamisalaa laajennettiin koskemaan myös sirkukset. Tällä hetkellä lain soveltamisalaan ei kuitenkaan kuulu esimerkiksi kuorotoiminta.

Edellytykset valtionosuuden piiriin hyväksymiselle vastaisivat pääosin niitä edellytyksiä, mitä on nykyisessä teatteri- ja orkesterilaissa, mutta uusiakin edellytyksiä on: muun muassa toimintayksikön toimintaa johtavan henkilön kelpoisuutta koskeva edellytys sekä vaatimus monivuotisesta toimintayksikön tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskevasta suunnitelmasta. Toimintayksikkö voitaisiin hyväksyä esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän piiriin joko toistaiseksi tai kolmen vuoden määräajaksi, ja tällä uudella lähestymistavalla pyritään siihen, että järjestelmä tukisi riittävästi sekä pitkäjänteistä kehittämistä että toisaalta myöskin sitä, että toimijakenttä voisi mahdollisuuksien mukaan uudistua.

Jos toimintayksikön voidaan arvioida toiminnan laajuus ja toimintaedellytysten vakiintuneisuus huomioon ottaen todennäköisesti täyttävän valtionosuuden edellytykset seuraavan kuuden vuoden ajan, se hyväksyttäisiin valtionosuuden piiriin toistaiseksi. Enemmistö nykyisin valtionosuuden piirissä olevista toimintayksiköistä voitaisiin todennäköisesti juuri tällä perusteella pitää toiminnan piirissä käsitteellä ”toistaiseksi”, mutta kolmen vuoden määräajaksi valtionosuuden piiriin hyväksyttäisiin yleensä esimerkiksi uudet toimijat, joiden katsotaan olevan riittävän meritoituneita tämän valtionosuuden saamiseksi. Toistaiseksi valtionosuusjärjestelmän piiriin hyväksytyjen toimintayksiköiden osalta valtionosuuden edellytysten täyttymistä arvioitaisiin siis kuuden vuoden välein. Jos silloin kävisi näin, että toimintayksikkö ei enää täyttäisi — vaikkapa juuri orkesteri tai vastaava — näitä valtionosuuden edellytyksiä, hyväksyminen sen piiriin kuulumisesta voitaisiin siis perua. Hyväksyminen valtionosuuden piiriin voitaisiin myös muuttaa määräaikaiseksi, jos toimintayksikkö ei enää täytä toistaiseksi valtionosuusjärjestelmän piiriin hyväksymisen edellytyksiä.

Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös perusteista, joita noudatetaan harkittaessa, mitkä toimintayksiköt hyväksytään valtionosuuden piiriin silloin, kun kaikkia edellytyksiä täyttäviä toimintayksiköitä ei ole valtion talousarvioiden rajoissa mahdollista ottaa valtionosuuden piiriin. Tämä tilanne on tietysti väistämättä edessä. Tällöin harkinta perustuu valtionosuuden tarpeellisuuteen laissa määritellyn tavoitteen kannalta, joka on taiteellisista lähtökohdista edistää esittävän taiteen monimuotoisuutta ja kulttuurin moninaisuutta sekä esittävän taiteen palvelujen valtakunnallista ja alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta eri väestöryhmille. Taiteen edistämiskeskuksen yhteyteen perustettaisiin esittävän taiteen valtionosuuslautakunta, jonka tehtävänä olisi antaa OKM:lle lausuntoja juuri näistä hakemuksista, millä pyritään uusina toimijoina valtionosuusjärjestelmän piiriin.

No, laskennallisina perusteina, arvoisa puhemies, säilyisivät toteutuneiden kustannusten perusteella laskettava yksikköhinta ja valtionosuuden perusteeksi vahvistettava henkilötyövuosimäärä. Valtionosuusprosentti olisi nykyiseen tapaan pääsääntöisesti 37. Eri tyyppisten taidelaitosten toimintakentässä sekä kustannus- ja tulorakenteessa olevia eroja voitaisiin ottaa huomioon myöntämällä valtionosuus korotetun VOS-prosentin mukaisena osaan toimintayksikön henkilötyövuosista. Tällä korvattaisiin nykyisin valtionosuuden lisäksi samaan toimintaan myönnettävät harkinnanvaraiset valtionosuudet. Korotetun VOS-prosentin mukaista valtionosuutta voitaisiin myöntää, jos vaikka huomattava osa tämän yksikön toiminnasta on kiertue- tai vierailutoimintaa tai jos siinä on piirteitä, jotka ovat selkeästi vaikkapa lapsille, kielellisille vähemmistöille tai erityisryhmille kohdistuvaa esitystoimintaa. Korotettu prosentti olisi 60. Rahoituksen ennakoitavuuden ja toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun edellytysten lisäämiseksi otettaisiin kaikkineen käyttöön monivuo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

tuinen rahoitussuunnitelma, joka koskisi valtionosuuden perusteeksi vahvistettavien henkilötyövuosien määrää ja korotetun VOS-prosentin mukaisten henkilötyövuosien määrää yhtäläisesti.

Arvoisa puhemies! Yksikköhinta laskettaisiin erikseen yhtäältä orkestereille ja muille musiikin alan toimintayksiköille ja toisaalta teattereille, tanssiteattereille ja sirkuksille ynnä muille kuin musiikin alan toimintayksiköille. Alun perin Jaakko Kuusiston työryhmä ehdotti, että nykyisin teattereille ja orkestereille erikseen laskettavista yksikköhinnnoista oltaisiin siirrytty kaikille esittävän taiteen toimintayksiköille yhteiseen yksikköhintaan. Miksi näin ei siis kuitenkaan päädytty tekemään? Viime vuosina teattereiden ja orkestereiden kustannusrakenteet ovat kuitenkin kehittyneet siinä määrin eri tavalla, ettei yhteen yksikköhintaan siirtymistä ole pidetty perusteltuna.

Yksittäiskysymyksenä nostan, arvoisa puhemies, esiin Svenska Teaternin ja Tampereen Työväen Teatterin aseman ja rahoituksen, jotka turvataan hallitusohjelman kirjauksen mukaisesti siten, että näiden valtionosuusprosentti olisi koko toiminnan osalta 60.

Ja tämän koko hallituksen esityksen ja sitä kautta uudistuksen toteuttamiseen on julkisen talouden suunnitelmassa varattu lisämäärärahoja. Itse asiassa vapaan kentän valtionavustuksiin on osoitettu lisämäärärahoja jo vuodesta 2019 alkaen. Jo vuodesta 22 alkaen — eli reilun vuoden päästä, jolloin esittävän taiteen VOS-uudistus tulisi voimaan — uudistukseen liittyvät määrärahalisäykset esittävän taiteen valtionosuuksiin ja vapaalle kentälle olisivat yhteensä 13 miljoonaa enemmän verrattuna vuoden 18 tasoon.

Arvoisa puhemies! Lait on siis tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 22 alusta, ja lakien täytäntöpanotoimiin on kuitenkin tarpeen ryhtyä jo noin vuotta aikaisemmin. Täten toivon ja rohkaisen ja tiedostankin, että eduskunta varmasti paneutuu esitykseen huolella mutta samalla antaa vahvan signaalin tälle merkittävälle toimijakentälle siitä, että uudistus on tulossa ja kenttä voi siihen valmistautumisen aloittaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt siirrytään debattikeskusteluun. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan omalta varsinaiselta paikaltaan V-painiketta.

17.28 **Merja Kyllönen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me vasemistoliirossa olemme aina lähteneet siitä, että jokaisella pitää olla mahdollisuus päästä kulttuurin ja taiteen äärelle ja olla osa sitä palvelukokonaisuutta, ja sen takia tietysti kottuhintaisuus ja esteettömyys ovat niitä asioita, mitä me olemme korostaneet.

Myös tämä rahoitusperusteitten läpinäkyvyys on semmoinen asia, mistä ollaan käyty vuosikausia keskustelua, ja siitä, kenellä on oikeutus saada valtiontukea ja päästä valtionosuuksien piiriin. Miten ministeri näkee sen asian, että me voisimme vielä tämänkin lainsäädäntöuudistuksen jälkeen vahvistaa meidän rahoituksen ja toiminnan läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa myös ehkä entistä vauhdikkaammin uuden — kun taide ja kulttuuri kehittyvät koko ajan — taiteen ja kulttuurin tekemisen [Puhemies koputtaa] kentän pääsyn rahoituksen piiriin?

17.29 **Pia Viitanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä on pitkään valmisteltu ja odotettu uudistus kyseessä. Olen iloinen siitä, että se on edennyt tänne asti, ja erityisen iloinen olen siitä, että myös lisävoimavaroja merkittäväällä tavalla tähän uudistukseen laitetaan, nimittäin viime kaudella sitä yritettiin kustannusneutraalisti, mikä tietenkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

tarkoittaa, että se käy aika vaikeaksi ja mahdottomaksi. Varsinkin nyt tilanne esittävän taiteen yksiköissä, teattereissa, orkestereissa on valitettava, koska meillä on vielä korona-haaste tässä päällä, mutta toivottavasti tästä osaltaan tulee helpotusta. Ennen kaikkea tämä on nähtävä alueiden ja alueiden yleisön oikeutena saada omalla alueellaan ympäri Suomea korkeatasoista kulttuuritarjontaa.

Erityinen ilo, puhemies, näin tamperelaisena tietenkin — sillä on kyllä valtakunnallinenkin iso merkitys — on se, että Tampereen Työväen Teatteri nyt tämän lainsäädännön [Puhemies koputtaa] myötä saa tämän erityisasemansa erityisrahoituksen [Puhemies koputtaa] vakiinnutettua [Puhemies: Aika!] hallitusohjelmassa sovitun kaltaisesti.

17.30 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuurilla on itseisarvo sinänsä. Sen merkitys ihmisten hyvinvoinnille on kiistaton. Kulttuurin ja taiteen autonominen asema on turvattava myös tulevaisuudessa, ja on hienoa, että tämä uudistus nyt vihdoinkin etenee, vaikka kunnianhimon taso on hieman tippunut siitä alkuperäisestä. Joka tapauksessa nykyjärjestelmää päästään päivittämään.

Kulttuurin on oltava kaikille saavutettavaa. Tätä myös rahoituksen ja ohjauksen on tuettava. Erityisen painopisteen pitää olla lastenkulttuurin saavutettavuuden edistämisessä. On oikein, että tämä esitys nyt huomioi kulttuuritoimijoita hyvin laajasti ja myös tunnustaa Tampereen aseman Suomen teatteripääkaupunkina Tampereen Työväen Teatterin rahoituksen turvaamisen [Puhemies koputtaa] myötä. Sillä on myös iso valtakunnallinen merkitys.

17.32 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koronarajoitusten vuoksi moni meistä huomasi esittävän taiteen jättävän aukon. Siksi vaikkapa teattereiden osittainen avaaminen otettiin monin paikoin riemulla vastaan. Taiteella ja kulttuurilla on merkillinen voima. Se tuo kyllä hyvinvointia.

Pitkään valmisteltu esittävän taiteen valtionosuusuudistus etenee siis vihdoinkin eduskuntaan. Edustaja Viitasen lailla haluan kyllä kiittää vastuuministeri Saarikkoa ja työryhmää johtanutta Puumalaa sekä alan toimijoita siitä, että olemme tässä kohtaa. VOS-uudistus vahvistaa suomalaisten teattereiden ja orkestereiden asemaa sekä huomioi samalla, että esittävän taiteen kentässä on myös tapahtunut muutoksia. Tämän uuden lain myötä yhä useammilla esittävän taiteen aloilla on mahdollisuus päästä [Puhemies koputtaa] valtionosuuksien piiriin.

17.33 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on tosiaan odotettu ja jo pitkään valmisteltu esitys, ja on hienoa, että se etenee, ja hienoa, että tämä hallitus voi viedä sen maaliin. Kiitokset myös 10 miljoonan euron lisärahoituksesta, se on merkittävä teattereille, tanssiryhmille, orkestereille ja muille esittävän taiteen tekijöille. Niin tämä rahoitus kuin lakiuudistus tukevat kulttuurin monimuotoisuutta ja mahdollistavat myös uusien toimijoiden, kuten vaikkapa sirkuksen, pääsyn rahoituksen piiriin.

Kulttuurikentän monimuotoisuuden lisääntyminen ja tukimahdollisuuksien laajeneminen on ollut pitkäaikainen tavoite. Hallitusohjelmassa on kirjoitettu tavoitteeksi myös kulttuuripalvelujen saatavuuden ja toimintaedellytysten vahvistuminen, ja tähänkin tämä esitys hyvin vastaa. Koronan ja kuntien tiukan taloustilanteen myötä valtiolle jää yhä isompi [Puhemies koputtaa] vastuu siitä, että kulttuuri säilyy elävänä ja rahoitus riittää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

17.34 **Mikko Ollikainen r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Regeringens förslag om att reformera statsandelssystemet för scenkonst är mycket väntat och ytterst välkommet. Det är en riktning mot ett mer jämlikt stöd för kulturfältet i vårt land. Kultur innebär samhällelig aktivitet och samverkan som höjer välfärden och minskar på marginaliseringen.

Esityksen mukaan Svenska Teaternin asema huomioidaan ruotsinkielisenä kansallinäytämönä, ja uudistuksessa teatterin asema ja rahoitus kansallisena päänäyttämönä turvataan myös jatkossa. Esitystä voidaan pitää hyvin perusteltuna, sillä Svenska Teaternin asema ruotsinkielisessä teatterikentässä on verrattavissa Suomen kansallisteatterin asemaan suomenkielisessä teatterikentässä.

Kannatettavaa hallituksen esityksessä on myös mahdollisuus lastenteatterin toimintaan kohdennettuun korotettuun määrärahaan. Varsinkin näinä aikoina tulee ottaa huomioon, että moni lapsi voi huonosti [Puhemies koputtaa] ja teatterielämys on todella tärkeää lasten hyvinvoinnille.

17.35 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtionosuusjärjestelmä on suomalaisen kulttuurirahoituksen selkäranka. Monet kaupunginteatterit, orkesterit ja museot saavat siitä rahoitusta, mutta on ollut jo pitkään tiedossa, että nykyinen järjestelmä on jäykkä, koska uusien toimijoiden on ollut vaikea päästä sen piiriin. Ongelmana on ollut myös se, että rahoituksen kasvu on pysähtynyt. Tätä kautta ongelma on myös se, että valtionosuusjärjestelmästä on joidenkin toimijoiden mielestä tullut vain vanhoja rakenteita ylläpitävä nostalgian tyyssija. Tästä syystä, kun järjestelmää on lähdetty uudistamaan, myöskin vanhat toimijat ovat olleet kriittisesti suhtautumassa näihin uusiin ratkaisuihin.

Arvoisa puhemies! Tämä uudistus on tarpeen, mutta sitä on myös arvosteltu sen takia, että siinä edelleen Svenska Teatern ja Tampereen Työväen Teatteri saavat suurempaa valtionosuutta kuin muut toimijat. [Puhemies koputtaa] Haluaisin nyt kysyä: millä tavalla perustelette näille kriittisesti asiaan suhtautuville, että juuri nämä teatterit [Puhemies: Aika!] saavat enemmän kuin muut?

17.36 **Seppo Eskelinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itseäni yllätti, miten vanhaa lainsäädäntöä teatteri- ja orkesterilainsäädäntö itse asiassa on, mutta uudistus on hieno, ja tätä on kulttuuriväen osalta kovastikin odotettu. Minusta tämä toteuttaa hyvin hallitusohjelman kulttuurin saavutettavuutta ja toimintaedellytysten vahvistamista, mikä on hallitusohjelmaankin kirjattu.

Kysymys oikeastaan ministerille: Tämä rakennehan on hyvä, että tässä nyt rahoituksenkin osalta yksikköhintapohjaa vahvistetaan ja indeksikorotukset palautetaan ja valtionosuuksia korotetaan, mutta korvaako tämä 60 prosentin valtionosuus, jota on mahdollisuus saada, sen harkinnanvaraisen valtionosuuden, mitä erityisesti alueteatteritoiminta on käyttänyt hyväksi? Se on äärimmäisen tärkeää tuolla maakunnissa niin orkesteri- kuin maakuntateatterienkin osalta. Eli heillä on ilmeisesti mahdollisuus tätä 60 prosentin korotettua valtionosuutta sen kiertuetoiminnan osalta hakea?

17.38 **Hilkka Kemppi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä on kerrassaan kulttuurialan sote, näin tätä kuvailisin, ja valtava kiitos ministeriölle, että tämä asia on saatu eteenpäin, ja ministerille, että se on tänään täällä esittelyssä. Tätä on tehty taa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

tusti yhtä pitkään kuin sote-uudistusta, ja siitä tämä edellinen kuvaukseni. Uudistus on tulossa vuoden 2022 alusta, ja toivottaisin semmoisia terveisiä, että mitä pikemmin, niin sen parempi.

Erityisen kiitettävää on se, että tässä esityksessä on koottuna kentän yhteinen tahto. Olen siinä käsityksessä, että kentän toimijat ovat laajasti kannattaneet tätä uudistusta, ja tietenkin myös tuo 10 miljoonan euron lisäpotti siihen kannustaa.

Kaksi asiaa: aluepolitiikka ja monimuotoiset toimijat. Mielestäni on erinomaista, että tämä huomioi edellisten edustajien kuvailemalla tavalla esimerkiksi maakunnallisten toimijoiden mukaantulon nykyistä vahvemmin. Sen lisäksi tämä ottaa mukaan esimerkiksi sirkusalan toimijat, [Puhemies koputtaa] jotka eivät ole päässeet nykyisen valtiosuustoittoinnin piiriin.

17.39 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Yhdyn ensin tähän tamperelaisten kauniiseen kuuroon, jossa kiitetään entistä turkulaista ministeriä siitä hienosta työstä, [Naurua] kun on arvostettu ja huomattu, miten tärkeä valtakunnallinen merkitys meidän Työväen Teatterillamme on, ja se perinteikkyys ja korkeatasoisuus, jota hallitus on myös esityksessään korostanut. Erityisen hienoa on, että myöskin oppositiosta Vikman tämän nosti, Kauma tosin epäröi.

Mutta tämä esitys sisältää paljon hyvää, ei vain sen, että se omille kotiseuduille tuo hyvää, vaan sen, että alueellinen saatavuus turvataan, ja sen, että erilaisilla toimijoilla ympäri Suomen on nyt entistä paremmin mahdollisuuksia päästä valtiosuuden piiriin ja sitä kautta pystytään laajentamaan tätä toimijakenttää, joka valtiosuutta voi sitten hakea ja saada. Ja kyllähän tämä myös ennen kaikkea ennakoii sitä rahoitusta ja tulevia suunnitelmia lähivuosille, kun toimintaa siellä kulttuuripuolella mietitään.

Erittäin hieno uudistus — kiitos siitä.

17.40 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä siitä, että tämä on erittäin tervetullut uudistus, ja toimintakentän uusiutuminen on hieno asia.

Olisin arvoisalta ministeriltä kuitenkin kysynyt vähän tämän järjestelmän arvioinnista ja siitä, miten sitä tullaan seuraamaan, lähinnä niin, että kuinka todennäköistä on, että sitä vaihtuvuutta aidosti tulee siellä järjestelmän sisällä olemaan, eli kuinka todennäköistä on, että voi pudota sille kolmivuotiskaudelle tai kokonaan sen järjestelmän ulkopuolelle. Jos verrataan tätä taiteen ja kulttuurin kenttää tieteen kenttään, jossa arviointi ja laadun seuraminen on erittäin tiukkaa ja se perustuu vertaisarviointiin, niin minkälainen järjestelmä tässä tullaan luomaan siihen, että taataan se monimuotoisuus ihan aidosti ja että mahdollisuudet päästä sen järjestelmän piiriin toteutuvat? — Kiitos.

17.41 Johan Kvarnström sd (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Arvoisa puhemies! Meidän on aina puolustettava esittävän taiteen itsenäisyyttä ja vapautta. Me käsittelemme nyt tärkeää esitystä, jolla vahvistetaan kulttuurin toimintaedellytyksiä. Tämä uudistus etenee ajassa, jossa teattereiden ja muiden kulttuuritoimijoiden haasteet ovat erittäin vakavia koronakriisin ja Veikkauksen tilanteen takia.

Esityksessä puhutaan laajasti esittävästä taiteesta eikä vain teattereista ja orkestereista, ja tämä on merkittävä ja tarpeellinen muutos. Tällä esityksellä pidämme huolta taiteen mo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

nipuolisuudesta ja kulttuurin moninaisuudesta sekä palveluiden alueellisesta saatavuudesta.

Ärade talman! Det är glädjande att Svenska Teaterns finansiering tryggas och att teaterns ställning som nationell huvudscen nu bekräftas. Detsamma gäller för Tampereen Työväen Teatteri. Anrika och konstant högklassiga Svenska Teatern spelar en viktig roll över språkgränserna och dess historiska betydelse och roll bör jämföras snarast med Finlands Nationalteater. — Tack, kiitos.

17.42 **Mikko Kinnunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suuret kiitokset ministerille ja joukoille, kun viette nyt tämän hyvinvointia edistävän uudistuksen viimein maaliin. Tämä uudistus parantaa merkittävästi saavutettavuutta ja saatavuutta eri ryhmille. Korkeatasoista tarjontaa tulee saada ympäri Suomen. Kulttuuri ja taide kuuluvat kaikille.

Korotettu valtionosuusprosentti, 60, tulee korvaamaan harkinnanvaraiset valtionosuudet. Iloitsen, että siihen kuuluu lapsille ja erityisryhmille kohdennettu toiminta. Lasten hyvinvointiin kannattaa panostaa. Ajattelen myös vammaisia, erityistä tukea tarvitsevia, jotka jäävät helposti taide- ja kulttuuritoiminnan ulkopuolelle. He nauttivat kovasti taiteesta. Monet heistä ovat myös taiteentekijöitä. Tämä uudistus on YK:n vammaisten oikeuksien [Puhemies koputtaa] sopimuksen mukainen.

17.43 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeriä erinomaisten kattavasta ja hyvästä esittelystä tässä asiassa.

Täällä helposti kansanedustajana saa jonkinlaisen leiman otsaansa, kun käyttää paljon puheenvuoroja esimerkiksi vain terveys- tai talousasioista, mutta tässä kyllä lämpenen positiivisesti sen takia, että minulla on itselläni kymmenen vuoden kokemus turkulaisen Linnateatterin — joka vuonna 2016 oli yli 100 000 katsojalla maamme kuudenneksi suurin katsojaluvultaan — hallituksen jäsenyydestä, ja opin ihailemaan silloista johtokaksikkoa, joka myöhemmin on sitten niittänyt niin Oulun kaupunginteatterin kuin nykyisin Turun kaupunginteatterin johtokaksikkona mainetta edelleen.

Meillä on ollut suhteellisen hyvä järjestelmä orkesterien ja teatterien tukemisessa ennen kaikkea sen takia, että se ei ole ollut satunnainen vaan suunnitelmallinen, ja nyt se tulee entistä paremmaksi. Tässä mielessä yhdyin niiden joukkoon, jotka ovat tätä esitystä kiitelleet.

17.44 **Sofia Vikman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuurialan huoli rahoituksen vähenemisestä on aiheellinen, kun rahapelitoiminnan tuotot pienenevät tulevaisuudessa. Tähän on haettava kestävä ja pitkän aikavälin ratkaisu. Kun ministeri on täällä paikalla, kysyn: minkälaisia ratkaisuja tähän on suunnitteilla?

17.45 **Pasi Kivisaari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän kaiken ydin on se, että tämä ala tarvitsee tämän uudistuksen, jonka tarve on ollut kiistaton jo hyvin pitkään. Tätähän on tehty yli vaalikausien, ja on hienoa, että olemme tässä kohtaa. Siis tämä on alan tukemista.

Puhemies! Tässä kohtaa haluan myöskin tuoda debattiin näkökulman toisesta mahdollisuudesta tukea alaa. Se on asia, jonka meistä jokainen voi tehdä käyttämällä alan palveluita, käymällä katsomassa esittävää taidetta. Sen voi kyllä turvallisesti tehdä, kun on järki

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

päässä ja noudattaa niitä rajoituksia, jotka ovat olemassa. Mutta tämä on tärkeä asia myöskin siinä, että ala voisi ja voi jatkossakin hyvin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt debatin päätteeksi ministeri Saarikko 3—5 minuuttia. Sen jälkeen hän joutuu poistumaan seurastamme.

17.46 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan antaa, hyvät kollegat, suurta tunnustusta teille tätä aihetta tarkkaan seuraaville edustajille. Minusta, vaikka kävin esittelypuheenvuorossani läpi enemmänkin lain pykäläkohtaisia yksityiskohtaisia sisältöjä, aivan upealla tavalla tämän debattikeskustelun kautta yli hallitus—oppositio-rajojen avartui tämän lain tarkoitus ja sisältö ja myöskin se yhteiskunnallinen pyrkimys kulttuurin merkityksen tunnistamiseen alueellisena yhdenvertaisuustekijänä, hyvinvointia lisäävänä, mutta myöskin puhumme samalla ihmisten työpaikoista. Kulttuuri on merkittävä työllistäjä, ja tämän esityksen tarkoitus on paitsi tuoda uusia toimijoita valtionosuusjärjestelmän piiriin — ikään kuin laajentaa ja avartaa sitä kenttää — samalla tuoda myös jatkuvuutta ja selkeyttä tälle alalle, joka on odottanut uudistusta jo pitkään. Eli on helppo yhtyä useammankin edustajan, edustajat Kyllönen ja Viitanen, arvioihin ja tapaan hahmottaa sitä, miten kulttuurin yhdenvertainen saavutettavuus on meidän kansallinen tärkeä periaate, johon tämä hallitus on syvästi sitoutunut.

Ilman muuta, edustaja Kyllönen, koen, että tämä esitys vahvistaa rahoituksen ja toiminnan läpinäkyvyyttä jo sellaisenaan, ja olen valmis tätä työtä jatkamaan kaikkineenkin täällä kulttuurin saralla — myöskin niin, että toimintojen arvoperusta on riittävän selkeä ja läpinäkyvä, myös se, millaisiin arvoihin toiminta lähtökohtaisesti on sitoutunut vaikkapa juuri esimerkiksi henkilöstön osalta.

Useammassakin puheenvuorossa sivuttiin myös teattereiden ja kaiken kulttuuritoiminnan, aivan yhtäläisesti orkestereiden ja minkä tahansa esittävän taiteen, vaativaa ja vakavaa tilannetta, jota korona on tuonut esiin. Käytän tässä puheenvuorossa myös tilaisuuden hyväkseni sivuta tätä teemaa ainakin kahdella eri tavalla.

Ensinnäkin jo kevään päätöksillä maan hallitus teki merkittäviä kädenojennuksia toimialalle, jonka huomioarvo jäi ehkä ravintola-, hotelli- ja matkailualan keskustelun varjoon mutta jonka toimintaedellytykset aivan vastaavalla tavalla pysähtyivät kuin seinään. Kokonaistuki tähän mennessä on ollut noin 80 miljoonaa lisäeuroa niin näille vapaan kentän toimijoille, yksittäisille freelancer-toimijoille, kuin vaikkapa kaupunginorkestereille ja kaupunginteattereille sekä valtiollisille toimijoille, mukaan lukien myös museokenttä. Valitettavasti tilanne on se, että syksy ei näytä tältä osin hirmuisen valoisalta. Siksi on hyvä, että olen nyt toiveessa, että hallituksen lisätalousarvioon, jota täällä aikanaan käsitellään — sitä seuraavaa kierrosta — sisällytän esityksen, joka liittyy kulttuurin lisärahoitukseen, uuteen tukipakettiin, osana myös syksyn rahoituskokonaisuutta. Tähän toivottavasti voimme yhdessä palata vielä tarkemmin, ja teemme kaikkemme, että se kohdentuisi myös sellaisille toimijoille, joiden osalta on ihan selvää, että katvealueita eri tukimuotojen yhteydessä on muodostunut. Se on tietenkin valitettavaa.

Toinen aihe tämän koronan äärellä on se, että itse kukin meistä voi vaikuttaa. Rohkaisen, että me kansanedustajina ja omalla alueellakin varmasti paljon kulttuuripalveluja normaalisti kuluttavina henkilöinä osoitamme esimerkkiä ja hyödynnämme kulttuuripalveluita ja luovan alan toimijoiden osaamista myös näinä aikoina. Olen hyvin ylpeä suomalaisesta vastuullisesta kulttuurikentästä, joka tietojeni mukaan on hyvin terveysturvallisella ta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

valla järjestänyt palveluitaan. Siksi me voimme olla niitä tienraivaajia ja esimerkin näyttäjiä, jotka näitä vastuullisesti järjestettyjä palveluita kulutamme myös näinä vaativina aikoina. Ei kukaan kulttuuritoimija ensisijaisesti halua yhteiskunnan tukea, vaan he haluavat yleisöjä, ja siksi on toivottavaa, että suomalaiset aina vain, jos rajoitukset sen suinkin sallivat, voisivat näitä palveluita käyttää.

Arvoisa puhemies! Pariin kysymykseen haluan nostaa vastaukset ylipäätään ottaen huomioon tämän lain toimeenpanon. Eli kun eduskunta hyväksyy lain valiokuntakäsittelyn ja tämän suuren salin jälkeen, toimeenpano käynnistyy välittömästi, vaikka laki varsinaisesti astuu voimaan vuonna 22. Se tarkoittaa, että tämä väliaika on aikaa, jolloin toimioilla on mahdollisuus heti hakea tätä valtionosuusrahoitteista asemaa. Ja tältä osinkin tämä väliaika on tärkeä, että sitä jää riittävästi ennen lain voimaantuloa.

Ja toinen: Edustaja Honkasalo nosti esiin harkinnan siitä, miten pääsee tämän toiminnan piiriin ja miten harkitaan, ketkä sitä rahoitusta saavat. Juuri siihen tässä on selkeät välipyökät näiden kolmen ja kuuden vuoden osalta luotu. Eli ”huomattavasti paremmin kuin nykyään” on ehkä lyhyt vastaus tärkeään kysymykseenne.

Puhemies! Tässä kokonaisuutena kommentit tähän hyvään ja ansiokkaaseen, laajaan debattiin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten mennään puhujalistalle.

17.51 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Esittävän taiteen valtionosuusuudistusta on todella rakenneltu pitkään ja hartaasti yli vaalikausien. On hieno asia, että olemme tässä kohdin — ja hyvää työtä onkin tehty, esitystä on valmisteltu toimijakenttää laajasti kuunnellen, kuten pitääkin.

Esittävä taide määritellään nyt entistä avarammin. Uudistusten myötä teatteri- ja orkesteritoiminnan lisäksi valtionosuuden piiriin voivat päästä jo tänään mainitut esimerkit: sirkus ja tanssitaide, kuorot, oopperat ja operetit. Vuosien varrella nuoret uuden sukupolven tekijät ovat monipuolistaneet käsitystämme esittävästä taiteesta. Uudistukseen varatulla 10 miljoonan euron lisärahoituksella varmistetaan, että voimme vaalia perinteitä samalla, kun mahdollistamme uusien alojen ja toimijoiden pääsyn valtionosuuden piiriin. Esitys on paitisi kumarrus tunnustetuille toimijoille, myös aikaan reagoiva ja sopeutuva.

Uudistuksen myötä esittävän taiteen jokaiselle toimijalle tehdään monivuotinen rahoitussuunnitelma. Tällä tuetaan rahoituksen ennakoitavuutta ja toiminnan pitkäjänteisyyttä. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on tukea alueellisesti kattavan kulttuuripalveluverkoston säilymistä ja kehittämistä. Esittävän taiteen tarjonta luo elinvoimaa ympäri Suomen. On helppo olla ylpeä siitä, miten laadukasta ja monipuolista esittävän taiteen tarjontaa meillä on eri puolilla Suomea.

Puhemies! Koronarajoitusten vuoksi me todella huomasimme esittävän taiteen jättämän suuren suuren aukon. Taiteella ja kulttuurilla on merkittävä voima. Se tuo meille kaikille terveyttä ja hyvinvointia.

Puhemies! Sivistysvaliokunta tulee käsittelemään, totta kai, esityksen perusteellisesti ja myöskin alan toimijoita herkällä korvalla kuunnellen. Uskon kuitenkin, että olemme lähellä lopputulemaa. Tämä ala todella ansaitsee tämän VOS-uudistuksen, jolle on ollut kiistan tarve jo pitkään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

17.54 **Veronika Honkasalo vas:** Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki esittävän taiteen edistämistä, joka korvaisi nykyisen teatteri- ja orkesterilain. Lakia on odotettu hyvin kauan, ja taiteen kenttä tuntuu olevan tähän kompromissiin pääosin tyytyväinen. Erityisen myönteistä laissa on se, että lain soveltamisala olisi määritelty nykyistä avoimemmin siten, ettei soveltamisalaa olisi nykyiseen tapaan rajattu tiettyihin esittävän taiteen muotoihin.

Toinen myönteinen asia lakiuudistuksessa on se, että jatkossa valtionosuuden piiriin olisi nykyistä helpompi päästä. Tämä helpottaa esimerkiksi sirkustaiteen toimintamahdollisuuksia jatkossa. Lakiuudistus purkaa siten epätasa-arvoa taiteen vapaan kentän ja vakiintuneemman valtionosuuden piirissä olevien toimijoiden välillä. Tämä on tärkeä askel.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton mielestä jokaisella on oltava mahdollisuus taide- ja kulttuuripalveluihin. Julkinen rahoitus turvaa taiteen ja kulttuurin kohtuuhintaisuuden. Taiteen esteettömyyttä on edistettävä myös muista näkökulmista, kuten kielen ja fyysisen ympäristön näkökulmista.

On tärkeää, että uudistuksella pystytään vahvistamaan taide- ja kulttuuripalvelujen alueellista saatavuutta ja saavutettavuutta eri väestöryhmille sekä erilaisista taustoista tulevien mahdollisuuksia osallistua taiteen ja kulttuuripalveluiden tuottamiseen. On hyvä asia myös, että uudistuksella edistetään esittävän taiteen monimuotoisuutta. On tärkeää, että valtionosuusjärjestelmä mahdollistaa uusien taiteenalojen, kuten sirkuksen ja performanssin, pääsyn rahoituksen piiriin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutamia kriittisiä huolia. Esittävän taiteen kentän huoli rahoituksen vähyydestä on yhä aiheellinen eikä valitettavasti poistu tämän uudistuksen myötä. Vasemmistoliiton mielestä rahoitusperusteiden läpinäkyvyyttä tulee lisätä entisestään. Rahoituksen turvaaminen jatkossa kestävällä tavalla on tämän uudistuksen lisäksi ihan ensiarvoisen tärkeää.

Korona on iskenyt taiteen ja kulttuurin kentälle ihan erityisen lujaa, mikä on karua, kun tämän kentän toimijoiden toimeentulo on jo lähtökohtaisesti ollut hyvin haurasta. Nyt moni pelkää suuresti, mitä tapahtuu taide- ja kulttuurialalla, kun Veikkauksen tulot tulevaisuudessa pienenevät edelleen. Rahoitukseen on löydettävä kestävä pitkän aikavälin ratkaisu. Tämä koskee myös taiteilijoiden toimeentulokysymyksiä ja sosiaaliturvaa laajemmin.

Ärade talman! Jag vill ännu i slutet av mitt tal lägga märke till den svenska översättningen av lagen. På svenska heter lagen ”lagen om främjande av performativ konst”. Detta begrepp väcker förståeligt undran på fältet. Varför just detta begrepp? Varför kan man inte direkt tala om scenkonst som man gör i Sverige? Performativ konst är helt enkelt inte ett etablerat uttryck i detta sammanhang och jag hoppas att vi kommer att kritiskt granska detta när lagförslaget behandlas i utskottet. — Kiitos.

17.58 **Mikko Ollikainen r:** Arvoisa puhemies! Regeringens förslag till lagen om finansiering av teatrar och orkestrar är ett steg mot förbättrade förutsättningar för kulturen i vårt land, och i detta sammanhang ska jag stöda ledamot Honkasalo i det senaste som hon sade kring benämningen. Men trots allt har man pratat om att det här är kulturens sote, så därför är det en jättestor sak det handlar om.

Genom att kulturtjänsterna görs mer tillgängliga ökar medborgarnas deltagande och aktivitet i samhället, vilket i sin tur hjälper att förebygga marginalisering. Undersökningar visar att när man ska hindra marginalisering och förebygga problem är kultur och konst ett

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

mycket bra redskap. De teatrar som ingår i statsandelssystemet i dag och som propositionen berör har cirka 2,1 miljoner besökare per år och tillsammans med orkestrarnas konserter ytterligare en miljon besökare per år. Det är alltså ingen tvekan om att de aktörer som propositionen berör når ut till medborgarna i vårt land.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä turvataan sivistyksen tasavertaisuutta. Kulttuuritoiminta on läpikäynyt taloudellisesti raskaita aikoja varsinkin tänä vuonna, kun korona on iskenyt pahemman kerran yhteiskuntaamme. Yleisesti ottaen kulttuurikenttä tukee lämpimästi tätä muutosta ja ennen kaikkea siksi, että uusilla toimijoilla on nyt mahdollisuus päästä valtionosuuden piiriin. Tässä on muun muassa sirkustaide nostettu aikaisemmin esille.

Hallituksen esityksessä Svenska Teatern huomioidaan ruotsinkielisenä kansallinäyttämönä, ja näin ollen teatterin asema ja rahoitus kansallisena päänäyttämönä turvataan jatkossakin. Svenska Teaternin asema ruotsinkielisessä teatterikentässä on monessa suhteessa samankaltainen kuin Suomen kansallisteatterin asema suomenkielisessä teatterikentässä, ja tämän perusteella pidän hallituksen esitystä erittäin kannatettavana. On hyvä, että myös ruotsinkielisen teatteritoiminnan on katsottu olevan valtakunnallisesti merkittävää teatteritoimintaa ja että toisen kansalliskielen toiminta näin ollen turvataan.

Kannatettavaa hallituksen esityksessä on myös lastenteatterin toimintaan kohdennettu harkinnanvarainen korotettu määräraha. Tämä on todella tärkeää, kun ajatellaan esimerkiksi lasten hyvinvointia. Erillisrahoitusta voi kohdentaa myös muihin erityispiirteisiin, kuten kiertäviin teattereihin ja myös vähemmistökielille ja erityisryhmille.

Haluan tässä nostaa esille myös sen seikan, että on todella tärkeää, että saadaan rahoitus hoidettua tulevaisuudessa, ja tärkeää on myös, että kriteerit ovat läpinäkyviä tulevaisuudessa, kun näitä harkinnanvaraisia myönnetään. — Kiitos.

18.01 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Valtionosuusjärjestelmä on suomalaisen kulttuurirahoituksen selkäranka. Sitähän on haluttu uudistaa jo pidempään ja itse asiassa sehän aloitettiin jo ministeri Grahn-Laasosen aikana.

Ministeri Saarikko totesi tuossa aiemmin, että kulttuuritoimijat eivät ensisijaisesti ajattele niin, että valtionosuusjärjestelmä olisi se kaiken ydin, vaan he haluavat tietenkin yleisöä. Toki realismi on sitä, että valtionosuusjärjestelmä on niin tärkeä osa tätä kokonaisuutta, että on tärkeää pitää sitä yllä ja kehittää sitä mukaa, kun maailmakin muuttuu.

Yksi sen keskeisistä kriteereistä, millä tavalla sitä lähdettiin muuttamaan, on se, että tätä kautta tulee saavuttaa myöskin uusia yleisöjä. Eli nyt mukaan tulevat sirkus, tanssitaide, kuorotoiminta, operetit ja yhä enemmän myöskin lastenteatteri, mitä pidän itse henkilökohtaisesti tärkeänä. Näillä toimijoillahan on hyvin merkittävä osuus tietysti myöskin rahoituksen muodostumisessa.

Arvoisa puhemies! Itse mietin myöskin sitä, että kun rahapeleistä saatavien voittovarojen osuus budjetissa ja sitä myöten myöskin kulttuurin rahoituksessa heikkenee, niin kyllä meidän täytyy pohtia myöskin sitä, millä näitä aukkoja korvataan. Itse olisin hyvillä mielin siitä, jos lähdettäisiin pohtimaan myöskin sitä, miten saataisiin yksityisiä toimijoita mukaan. Ennen kuin vasemmistopuolueen laidalla tästä kimpaannutaan, niin haluan todeta sen, että pidän valtionosuusjärjestelmää erittäin tärkeänä selkärankana, mutta koska rahaa tarvitaan koko ajan lisää, niin olisi hyvä, että käytäisiin tutustumassa niihin maihin, joissa julkista rahaa on käytetty ikään kuin vivuttavana ja sitten on otettu mukaan yksityistä ra-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

hoitusta, yritykset ovat esimerkiksi ostaneet tuoleja teattereista ja niin edelleen, jotta saataisiin sitä kokonaispottia suuremmaksi. Luulen, että kaikenlaista innovatiivista toimintaa tarvittaisiin, jotta saataisiin tätä kokonaispottia kasvatettua.

Puhemies Anu Vehviläinen: Olemme käyttäneet tähän 45 minuuttia, joten tässä kohtaa asian käsittely keskeytetään ja keskustelu näiltä osin päätetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.04.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.45.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä.

18.45 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa vain hyvin lyhyesti, koska kävimme jo debatin. Sanon, että tämä laki on tärkeä ja että sitä on odotettu. Ylipäättään haluan sanoa, että koska tässäkin yhteydessä saamme kulttuurille lisää voimavaroja, niin pidän äärimmäisen tärkeänä kaiken kaikkiaan, että näinä vaikeina aikoina kykenemme turvaamaan kulttuurin rahoituksen. Sillä on iso merkitys työllisyyden kannalta, aluetalouden kannalta, ihmisten henkisen hyvinvoinnin kannalta ja myös terveyden kannalta, eli on kaikein puolin viisasta tukea kulttuuria.

Olen hyvin tyytyväinen siitä, että — niin kuin tässäkin lähetekeskustelussa ministeri kertoi — kun hallitus on nyt jo tehnyt näitä koronatilanteen aiheuttamia tukitoimia kulttuurialalle, sinne on saatu tarvittavia voimavaroja, itse asiassa jo viime kerralla, sen verran kuin sieltä kentältä viestitettiin tarvittavan, ja nyt tarvitaan niin sanotusti vielä vähän lisää. Ministerihän tuossa sanoi, että on odotettavissa, että seuraavissa lisätalousarvioissa voidaan palata myös tämän tyyppisiin kysymyksiin, ja pidän tärkeänä, että kulttuurirahoituksesta pidetään kaikkiaan huolta.

Kuten sanoin, tämä VOS-uudistus on tärkeä erityisesti koko maan kulttuuritarjonnan saavutettavuuden kannalta. Tämä uudistus koskee usein kaupunginteattereita ja kaupunginorkestereita, jotka ovat varsin pidettyjä alueilla ja keräävät myös laajemmalti yleisöjä. Nimenomaan haluaisin puhua yleisöjen oikeudesta saada ympäri maata korkeatasoista taidetta ja kulttuuritarjontaa — se on minusta tärkeä näkökulma.

Puhemies! Tähän loppuun jälleen kerran vielä alleviivaan, että on hyvä, että tässä laissa saamme vakiinnutettua muun muassa juuri Tampereen Työväen Teatterin aseman ja rahoituksen. Kun muistelemme historiaa muutaman vuoden takaa, niin siellähän oli valtava leikkausuhka ilmassa, koska työryhmä otti sellaisen asennon, että tämä erityisasema olisi mennyt, mutta silloin näin ei onneksi tapahtunut. Hallitusohjelmassa sovittiin, että tämä erityisasema turvataan, ja nyt sitten vielä laissa lähdetään sekä rahoituksen että aseman turvaamisesta nimenomaan tällaisena kansallisena päänäyttämönä. Aikanaan kun perehdyin työväenteatterimme — meidän ihanan ”Työviksen” — tietoihin, niin kyllähän se kerää yleisöjä ympäri Suomea ja sen näytäntöä rakastetaan, ja on jo pitempi perinne, että sillä tämä erityisasema on. — Kiitos, arvoisa puhemies!

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

18.48 **Mikko Kinnunen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tätä esittävän taiteen valtionosuuden uudistusta on valmisteltu pitkään. Sitä ei ole kokonaisuutena saatu valmiiksi edellisillä hallituskausilla. Viime kaudella saatiin toki museoiden osuus maaliin. Suuret kiitokset vielä ministeri Saarikolle ja valtiosihteeri Puumalalle, kun viette nyt tämän kokonaisuudistuksen maaliin ja kun nyt on sen käsittelyn aika.

Valmistelussa on kuultu laajasti kenttää. Se on hyvä asia. Esitys onkin yksimielinen, ja ollaan loppusuoralla. Jospa tämä ”taide-sote”, mitä ilmaisua edustaja Kemppi tuossa aikaisemmin käytti, viitoittaa tietä myös suuremmalle sote-uudistukselle ja sen eteenpäin menemiselle.

Esittävän taiteen uudistus vastaa kulttuurikentän muutokseen ja parantaa kulttuurin alueellista saavutettavuutta. Se tuo ihmisen mielelle ja hyvinvoinnille tärkeän kulttuurin ja taiteen lähelle ihmistä koko maassamme. Sillä on myös työllistävää vaikutusta. Uudistus luo edellytyksiä sille, että eri puolilla Suomea on paremmat mahdollisuudet toteuttaa kukoistavaa, puhuttelevaa ja ihmisiä kiinnostavaa kulttuuritoimintaa. Uudistus huomioi nykyistä monipuolisemmin erilaisia kulttuurin tuottajia, kuten kuoroja, sirkusta ja esimerkiksi nuoria freelancereita. Arvostan sitä, että nuoria uusia toimijoita rohkaistaan eteenpäin.

Kulttuurin merkitys korostuu vaikeina aikoina, jollaista nytkin elämme. Musiikki, kirjallisuus — taide — tuo osaltaan lohtua ja voimaa, jotta jaksamme elää hankalina aikoina. On hyvä, että jokainen voi löytää itselleen sopivan kulttuurin muodon. Siksi tarjonnan on hyvä olla monipuolista. Kun tuemme esittävän taiteen kenttää monipuolisesti, erilaiset toimijat voivat kehittää keinojaan tuoda kulttuuria ja taidetta myös vaikkapa koteihin, kun konserttisalit ja näyttämöt kärsivät koronan vaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Toiminnan ja talouden suunnitelman tekeminen tuo esittävään taiteeseen pitkäjänteisyyttä. Erityisryhmien huomioiminen on myös kannatettavaa. Tämä uudistus joustavoittaa valtionosuusjärjestelmäämme. Se tukee alueellisesti kattavan kulttuuriverkoston säilymistä ja edelleen kehittymistä. Siksi se on oikein kannatettava.

18.51 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän esityksen lähtökohtana on uudistaa teattereiden ja orkestereiden valtionosuusjärjestelmää vastaamaan taiteen kentässä tapahtunutta kehitystä, kuitenkin siten, että säilytetään 90-luvun alussa luodun valtionosuusjärjestelmän toimivat ratkaisut. Lain soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että se kattaisi kaikki esittävän taiteen muodot eikä soveltamisalaa olisi rajattu tiettyihin nimettyihin esittävän taiteen muotoihin. Esittävällä taiteella tarkoitettaisiin kaikkea yleisölle suunnattua, tietyssä hetkessä tapahtuvaa elävää taiteellista esitystoimintaa. Teatteri- ja orkesterilaki tuli voimaan vuonna 93, joten on korkea aika saada tämäkin laki vastaamaan ajan tarpeita, ja on hyvä, että uudistus nyt vihdoinkin tapahtuu.

Teattereiden, orkestereiden ja museoiden valtionosuusjärjestelmä muodostaa vahvan ja selkeän perusrahoituksen valtakunnalliselle kulttuurilaitosverkostolle. Valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset muodostavat alueellisen kulttuuritarjonnan selkärangan. Valtionosuuden piirissä olevissa teattereissa vieraillee vuosittain noin 2,1 miljoonaa kävijää ja orkestereiden konserteissa noin miljoona kävijää.

Nyt eduskuntaan tulevassa lakiesityksessä vanhan järjestelmän sementoitumista on lähdetty ratkaisemaan siten, että järjestelmän piiriin otetaan toimijoita kolmen vuoden määräajaksi tai toistaiseksi, mutta toistaiseksi järjestelmän piirissä olevien toimijoiden toiminta arvioidaan kuitenkin kuuden vuoden välein. Vapaan kentän ja koko esittävän taiteen ken-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

tän kehittymisen näkökulmasta olisi parempi, jos ketään toimijoita ei otettaisi rahoituksen piiriin toistaiseksi vaan myös kuusivuotiset olisivat määräaikaisia päätöksiä.

Vapaan kentän toimijoiden ja nykyisten VOS-toimijoiden välillä on ollut paitsi taloudellinen myös taiteellisen ja toiminnan laadun arviointiin liittyvä epäkohta. Vapaan kentän toimijoita on arvioitu käytännössä vuosittain Taiteen edistämiskeskuksen toiminta-avustuksen hakemisen yhteydessä, mutta VOS-toimijoihin ei ole kohdistunut minkäänlaista arviointia, vaan heidän rahoituksensa on ollut kustannusrakenteeseen perustuvaa ja laskennallista.

Arvoisa rouva puhemies! Uudistus voisi olla rohkeampi, ja vapaan kentän näkökulmasta se on edelleen epäreilu, koska koko esittävän taiteen kenttää ei edelleenkään käsitellä yhtenä kenttänä, jota arvioitaisiin samoilla kriteereillä, vaan perustavanlaatuinen kahtiajako säilyy.

VOS-uudistuksen valmistelussa käytiin valtava määrä keskusteluja mahdollisuuksista eri tavoin kehittää järjestelmää, ja aikaa sen valmisteluun on ollut enemmän kuin riittävästi. Nykyistä hallituksen esitystä valmisteli kaksi erillistä työryhmää yli kahden vuoden aikana, ja jälkimmäinen korjasi pääosin kaikki keskeiset puutteet, jotka ensimmäisen työryhmän esitykseen liittyivät. Lisäksi uudistuskustelua on enemmän tai vähemmän käyty tosiasiallisesti jo koko viime vuosikymmenen ajan.

Lain sudenkuoppa on siinä, että kun se hyväksyy piiriinsä uusia tekijöitä ja uusia taiteenaloja, mikä on välttämätöntä ja hyvä, pitäisi samalla huolehtia kokonaisrahoituksen nostamisesta. Jos syöjiä on enemmän, kakkua pitää kasvattaa. Muuten käy niin, että henkilötöyvuosien arvo laskee, mistä tulos tilanteessa, jossa kulttuuri muutenkin rahoitetaan sadettamalla — toisin sanoen jakamalla liian pienestä liian pientä joka suuntaan, kaikille liian vähän — on helposti taiteen ja toiminnan sijaan puuhastelua.

Erityismaininnan voi antaa lastenteatteriosuuden kasvattamisesta. Sen tärkeämpää kulttuuritoimintaa ei olekaan. — Kiitos.

18.56 Marko Asell sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys laeiksi esittävän taiteen edistämisestä, ja tämä paketti korvaisi nykyisen teatteri- ja orkesterilain. Tämän uuden lakipaketin soveltamisala olisi nykyistä teatteri- ja orkesterilakia yleisempi siten, että se kattaisi kaikki esittävän taiteen muodot eikä valtionosuusjärjestelmän piiriin pääsemistä olisi rajattu vain tiettyihin esittävän taiteen muotoihin.

Tästä lakipaketista olemme jo sivistysvaliokunnassa kuulleet useita asiantuntijoita, ja he ovat ykskantaan antaneet tästä positiivisen lausunnon. Tällä on myös laaja kentän kannatus, koska se tosiaan huomioi kaikkea elävää esitystoimintaa, joka on monipuolistunut ja kehittynyt vuosikymmenien aikana. VOS-uudistus huomioi ja vastaa taiteen kentällä tapahtuneeseen kehitykseen ja muutoksiin.

Kulttuuri laajasti on merkittävä työllistäjä Suomessa, ja taiteella on suurta kysyntää eri puolilla maata. On tärkeää tukea eri taiteenaloja myös alueellisesti. Esittävän taiteen merkitys monille alueille ja kunnille on erittäin tärkeä ei vain työllisyyden takia vaan hyvinvoinnin ja ihmisten viihtyvyyden kannalta. Se on myös vetovoimatekijä. Tässä on myös kysymys meidän kansalaisten oikeudesta laadukkaaseen taiteeseen myös kotiseuduillamme.

Uudistettu VOS-järjestelmä sisältää myös uuden arviointilautakunnan, joka arvioi taiteen laatua. Hakijoiden omarahoitusta arvioidaan ja edellytetään suunnitelmaa tuleville vuosille. Tämä lakiesitys voimaan tullessaan vähentää eriarvoisuuden tunnetta, jota nyky-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

nen järjestelmä aiheuttaa esittävän taiteen kentällä. Tätä uudistusta ovat jo pitkään hallitukset yrittäneet edistää, mutta se ei ole onnistunut. Nyt uudistus on resursoitu niin, että se voidaan toteuttaa. Tämä toteuttaa Marinin hallituksen ohjelmaa, jossa mainitaan, että kulttuuripalvelut ovat paremmin saavutettavissa ja kulttuurin toimintaedellytykset ovat vahvistuneet.

Itse olen monipuolisen kulttuurin ystävänä tyytyväinen tähän hallituksen esitykseen. Erityisesti Tampereen Työväen Teatterin rahoituksen turvaaminen korotetulla tuella on hyvä asia.

18.58 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Taiteella ja kulttuurilla on valtava merkitys ihmisten hyvinvoinnille ja myös eri alueiden elinvoimalle. Me suomalaisina voimme olla ylpeitä siitä, miten laadukasta ja monipuolista esittävän taiteen tarjontaa me saamme tänäkin päivänä eri puolilla Suomea. Tämä hallituksen esitys tulee tätä edistämään voimakkaasti lisää.

Niin kuin tässä keskustelussa on jo pitemmän aikaa ollut esillä, niin tämä valtionosuusuudistushan on ollut jo pitkään keskustelussa ja valmistelussa. Vihdoin se saadaan maaliin, ja siitä kiitos kulttuuri- ja tiedeministeri Saarikolle ja kiitoksia myös koko hallitukselle.

Täytyy tuoda esille myös se näkökulma, että olen itse kulttuurielämän kasvatti Kuhmosta ja tulen maakunnasta nimeltä Kainuu, missä tällä hetkellä ei ole minkäänäköistä ammattiorkesteria. Minä tiedän ja uskon, että tällä uudistuksella myös Kainuuseen on mahdollisuus luoda uutta, luoda orkesteritoimintaa, mikä sitten mahdollistaa vielä laajemman kulttuurielämän tarjonnan meille kainuulaisille.

Meillä Kuhmossa on vuodesta 2000 lähtien ollut orkesteri ja orkesteritoiminnan pohja on ollut kansainvälisessä toiminnassa niin, että orkesterissa soittajia on ollut ympäri maailmaa, aika pitkälti tuolta itärajan takaa. Uskon ja toivon, että tällä esityksellä tämä orkesteritoiminta tulee voimaan paljon paremmin myös tulevaisuudessa. Kiitoksia hallituksen esitykselle. — Kiitoksia.

19.00 Mikko Ollikainen r: Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Tosiaan, kulttuurilla on todella iso merkitys ihmisten hyvinvoinnille, mutta niin kuin tässä mainittiin, elinvoiman kannalta myös työllistävä puoli siinä on todella tärkeä, ja sitten toki on todella tärkeää, että yhdenvertaisesti saadaan kuluttaa kulttuuria myös tulevaisuudessa. Toki tässä sellainen huoli on, että veikkausvoittovarot nyt hiipuvat, ja tämä on kieltämättä tällainen pieni haaste tulevaa ajatellen.

Förslaget kring den här scenkonsten har fått ett ganska brett stöd ute på kulturfältet. Svenska Teatern behåller sin finansiella ställning som motsvarar nuvarande lagstiftning tillsammans med Tampereen Työväen Teatteri, och det här innebär en statsandel på 60 procent.

Jag vill påminna om att Svenska Teatern är en mycket viktig del av den finska teaterkonsten och dess finansiering och ställning som svenskspråkig nationalteater måste tryggas, vilket nu görs här. Det är viktigt att betona att Svenska Teaterns verksamhet säkerställs till en nivå som möjliggör verksamhet som en nationell teater ska ha, och därför är det lätt att understöda. Vi ska alltså nu jämföra Svenska Teatern med till exempel Finlands Nationalteater.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

Specialstöd ges till barnteater, vilket är väldigt bra, men kan också ges till dem som turnerar, men också till specialgrupper och språkliga minoriteter. Här är det jätteviktigt att poängtera att de här teatrarna är jätteviktiga då det gäller sysselsättning, men också då det gäller välmående i en region. Det finns säkert saker och ting som vi kan diskutera här kring den här grejen, till exempel med vilka kriterier man kommer att bevilja de här specialstöden, men det är någonting som kommer vartefter. Men det här är en smidigare version och jag tycker att vi ska stöda den, och jag tycker att det här lovar gott inför framtiden även om ekonomin kommer att vara en stor utmaning i framtiden då det gäller till exempel Veikkaus-medlen. — Tack.

19.02 **Hilkka Kemppi kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Moni meistä säikähti: edellinen teatteri- ja orkesterilaki on vuodelta 93, ja hyvin pian sen jälkeen on alettu miettimään tätä taiteen valtionosuusuudistusta. Nyt olemme vihdoinkin maalissa. Olemme saaneet eduskuntaan esityksen, jota on laajasti kiitetty. Tänään kiittelimme ministeriä ja ministeriötä siitä tehdystä työstä, mutta laajasti kiittäisin myöskin toimijoita tällä kentällä, että tällainen melko yksimielinen kokonaisuus on tuotu meille.

Edustaja Kilvelle sanoisin: olitte huolissanne siitä, että kakunjakajia ei voi tulla lisää, jos rahamäärä säilyy, mutta on ilo, että tässä on nyt tämä 10 miljoonan lisäys, eli myöskin kakun koko sen osalta lisääntyy.

Keskiössä tässä on kulttuurin saavutettavuus, ja se on iso arvovalinta hallitukselta — alueellisesti kattava kulttuuriverkko on nimittäin koko Suomen ylpeys, ja sitä se on jatkosakin. Tämä vain vahvistaa sen asemaa.

Hallituksen esityksessä on mielestäni kaksi oleellista tulokulmaa: alueellinen kattavuus ja kulttuuritarjonnan monimuotoisuus. Esitys tukee kulttuurin saavutettavuutta läpi Suomen, mutta myös ikäryhmien osalta. Täällä on nostettu esiin lastenkulttuuri ja sen edistäminen, mutta yhtä lailla ikäihmisten kulttuuritoiminnan tukeminen on kriittistä tällaisena aikana. Jokaisella pitää olla mahdollisuus nauttia kulttuurista itselleen sopivalla tavalla. Esitys tarkoittaa myös sitä, että yhä useampi toimija pääsee valtionosuuksien piiriin rokotamatta perinteisiltä taidekentän toimijoilta. Muun muassa sirkusharrastajana olen itse tästä kovin iloinen, että uusien toimijoiden on mahdollista nauttia tästä valtionosuusjärjestelmästä.

Taiteen kautta koemme uutta ja se avartaa, näin myös vaikeana korona-aikana. Yhteiskunnan kestävä kehittäminen todella tarvitaan koronan keskellä. Kaiken kaikkiaan taide- ja kulttuuriala ei ole päässyt helpolla, tästä esimerkkinä Veikkauksen tippunut tuotto-odotus mutta yhtä lailla tämä tapahtuma-alan ahdinko. Jotta taudin leviämistä on voitu hillitä, on ihmisten kokoontumisia jouduttu rajaamaan merkittävästi, ja rajoitusten jälkeen ihmisten varovaisuus on näkynyt näissä lipputuloissa. Korona on vaikuttanut suoraan tapahtumatuotannon toimijoiden kukkaraan, ja siitä olemmekin kuulleet täällä eduskunnassa useampaan otteeseen.

Taiteen ja kulttuurialan toimijoille on kuluva vuoden lisätalousarviossa osoitettu noin 80 miljoonaa euroa, mutta on selvää, että se ei vielä kohdenna ihan kaikille toimijoille, kun ala on näin poikkeuksellinen, kun tiedämme, että kulttuurialalla on paljon sesonkiluonteisuutta ja paljon myös freelancertoimintaa.

Näin uskon, että tässä tilanteessa todella tarvitsemme sekä lisää akuuttia tukea että tämmöistä pitkäjänteistä [Puhemies koputtaa] valtionosuusjärjestelmän kehittämistä. Maskin takana hymyilen tälle hallituksen esitykselle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 120/2020 vp

19.05 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki esittävän taiteen edistämisestä, joka korvaisi nykyisen teatteri- ja orkesterilain, ja lisäksi muutettaisiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia esittävän taiteen valtionosuutta koskevien säännösten osalta. Elikkä me puhumme rahasta.

On erittäin hyvä asia, että tuemme kulttuuria erityisesti näinä aikoina, koska tapahtumalan ahdinko on ollut todellista ja syvää. On erittäin tärkeää, että annamme mahdollisuuden myös pienille toimijoille vaikuttaa siellä kulttuurin toiminnan ja tarjonnan parissa. Itse nostan esille muun muassa Keski-Uudenmaan Teatterin, joka toimii todella pienellä porukalla ja tekee hyvää toimintaa ja vetää myös ihmisiä puoleensa. Oli erittäin tärkeää, edustaja Kemppi, että nostitte juuri sen asian, jonka itsekkin tässä puheessani haluan nostaa esille: ikäihmiset ja heidän mahdollisuutensa osallistua kulttuuritoimintaan ja erilaisiin esityksiin. Toivoisinkin, että meidän yhteiskunnassamme mietittäisiin myös sitä, millä tavalla me lisäisimme sitä osallistumista heidän osaltaan, jotka ovat hoivakodeissa, jotka ovat mahdollisesti sairaalassa, jotka ovat kotona kotihoiton piirissä, millä tavalla me saisimme heidät mukaan. He jos ketkä nauttivat pienestäkin esityksestä, pienestäkin laulusta, pienestäkin runosta. Ei tarvitse kovin kummoista olla, että ihmisen päivä kirkastuu ja elämä on iloista. Kuulin eilen, että oma äitini oli päässyt Siilinjärven kirkkoon Bachin konserttiin, eli kyllä konsertteja järjestetään, ja hän oli hyvin iloinen siitä, että oli päässyt pyydettyään sinne kuuntelemaan konserttia.

Täällä hallituksen esityksessä kerrotaan, että esittävän taiteen toimintayksikön olisi täytettävä tietyt kriteerit, jotta se voidaan ottaa valtionosuuden piiriin, ja sitten täällä on lueteltu, millaista esitystoiminnan on oltava — ammattimaista, todellakin, ja toiminnan on pitänyt olla säännöllistä. Täällä mainitaan esimerkiksi nämä kesäteatterit. Ja tässä, edustaja Kemppi, te mainitsitte sesonkiluonteisuuden: jotenkin näkisin, että kyllähän kesäteattereilla on yleensä se sama vakioporukka siellä, joka on produktiossa mukana ja harjoittelee jo vuotta ennen, elikkä heidän toimintansa on hyvin säännöllistä ja pitkäjänteistä, joten näkisin, että ehkä kesäteatterit... Itseäni hämmästytti, kun luin, etteivät ne kuuluisi tämän lain piiriin.

Arvoisa puhemies! Oli vielä kiva kuulla, kun ministeri tuossa esitteli, ja jos nyt oikein ymmärsin, niin tämä laki astuu voimaan heti. Elikkä tavallaan sen vaikutuksia voimme ruveta sitten arvioimaan, ja on hyvä asia, että myös toimijoita tällä tavalla tuetaan ja kannustetaan. Kulttuuri kuuluu kaikille, mutta erityisesti toivoisin, että kulttuuritarjonta olisi esteetöntä. Sen eteen me varmasti voimme kaikki tehdä hyvin paljon. — Kiitos.

19.08 **Marko Kilpi kok:** Rouva puhemies! Kun nimi mainittiin, niin pitää vielä muutama sana sanoa tässä. Elikkä kun edustaja Kemppi tuossa mainitsi, että 10 miljoonaa siellä nyt on tiedossa, niin sehän ei riitä. Elikkä se, minkä ala on arvioinut, on 43,7 miljoonaa, ja tämä oli jo kaksi vuotta sitten tiedossa, ja silloinen oppositiokin tätä kyllä julisti, niin että siinä mielessä haluaisin nyt oikaista vähän näitä lukemia. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.